

V 1: Tabuľka (mriežka) kľúčových faktorov a jednotný rámec metodológie výskumu

Štúdia bola financovaná z EÚ NextGenerationEU prostredníctvom Plánu obnovy a odolnosti SR v rámci projektu
č. 09I01-03-V04-00086

Mriežka kľúčových faktorov

FAKTOR	RÁMCOVÝ PRÍKLAD
Technológia alebo typ práce je odmietaný osobami s vyšším sociálnym statusom.	Technológia alebo typ práce je odmietaný osobami s vyšším sociálnym statusom, pričom tento odmietavý postoj sa často zakladá na symbolickom odlíšení a snahe udržať alebo posilniť sociálnu hranicu medzi rôznymi statusovými skupinami. Takéto odmietanie nemusí vyplývať výlučne z technických alebo ekonomických vlastností danej technológie či práce, ale aj z jej asociácie s nižšie platenými, manuálnymi alebo inak devalvovanými formami práce. V dôsledku toho sa určité technologické riešenia alebo profesijné činnosti stávajú sociálne stigmatizovanými, čo vedie k ich nízkej prestíži a obmedzenej akceptácii v skupinách s vyšším sociálnym statusom.
Zvýšená centralizácia a závislosť od centra	Zvýšená centralizácia a rastúca závislosť od centra sa prejavujú v postupnom sústredovaní rozhodovacích právomocí, zdrojov a regulačných kapacít na úrovni štátu alebo nadregionálnych inštitúcií. Regionálne a lokálne aktéri tak disponujú obmedzenou mierou autonómie pri formovaní verejných politík a ekonomických stratégií, keďže kľúčové rozhodnutia týkajúce sa rozvoja, investícií a technologických riešení sú čoraz viac určované centrálnymi autoritami. Tento

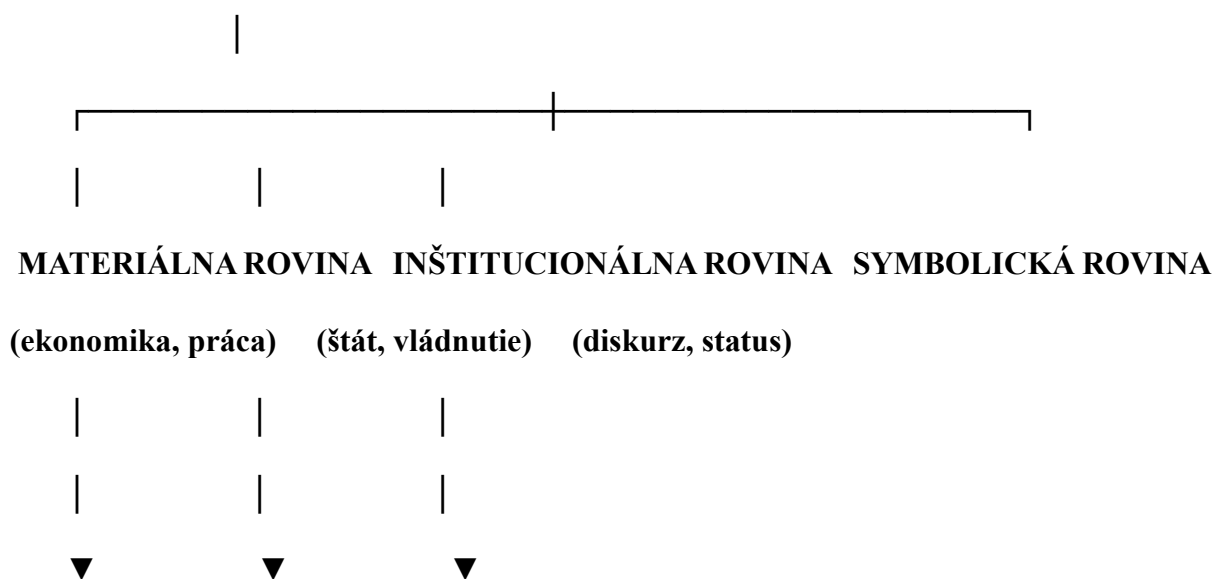
	proces zároveň vedie k prehĺbeniu vertikálnych asymetrií moci medzi centrom a perifériou, pričom regióny sa stávajú viac závislými od redistribučných mechanizmov a externých stimulov.
Vylúčenie: Prístup k technológiám a ich sociálnemu kontextu je odopieraný osobám, ktoré spadajú do určitých rasových, triednych, rodových alebo výkonnostných kategórií.	Vylúčenie sa prejavuje tým, že prístup k technológiám a k širšiemu sociálnemu kontextu ich používania nie je rovnomerne dostupný, ale je podmienený príslušnosťou jednotlivcov k určitým sociálne konštruovaným kategóriám, ako sú rasa, sociálna trieda, rod alebo vnímaná výkonnosť. Tieto kategórie fungujú ako selektívne mechanizmy, ktoré ovplyvňujú možnosti zapojenia sa do technologických systémov, čím niektorým skupinám obyvateľstva bránia v plnohodnotnej participácii. V dôsledku toho dochádza k reprodukcii existujúcich sociálnych nerovností a k prehľbovaniu rozdielov v prístupe k zdrojom, príležitostiam a spoločenskému uznaniu.
Vylúčenie: Prístup k benefítom vyplývajúcim z dekarbonizácie je odopieraný osobám, ktoré spadajú do určitých rasových, triednych alebo rodových kategórií.	Vylúčenie sa prejavuje tým, že prístup k výhodám vyplývajúcim z dekarbonizácie nie je rozdelený rovnomerne, ale je štruktúrovaný podľa príslušnosti jednotlivcov k určitým sociálne konštruovaným kategóriám, ako sú rasa, sociálna trieda alebo rod. Tieto kategórie môžu fungovať ako nepriamy mechanizmus selekcie, prostredníctvom ktorého niektoré skupiny získavajú disproporčný podiel z

	transformačných benefitov, zatiaľ čo iné zostávajú systematicky znevýhodnené. V dôsledku toho sa proces dekarbonizácie môže spájať nielen s environmentálnymi a technologickými zmenami, ale aj s reprodukciou existujúcich sociálnych nerovností a asymetrií v distribúcii zdrojov a príležitostí.
Diferencované začleňovanie: klesajúca moc uhlíkovo náročných odvetví, vznik nového establišmentu a posilňovanie jeho statusu.	Diferencované začleňovanie sa prejavuje ako nerovnomerný proces transformácie, v rámci ktorého dochádza k postupnému oslabovaniu ekonomickej a politickej moci uhlíkovo náročných odvetví. Súčasne sa formuje nový ekonomický a politický establišment spojený s rastúcimi sektormi, ktorý postupne preberá kľúčové pozície v regionálnych aj národných štruktúrach. Tento proces vedie nielen k zmene distribúcie zdrojov a rozhodovacej moci, ale aj k posilňovaniu statusu nových aktérov, ktorí legitimizujú svoje postavenie prostredníctvom naratívov o modernizácii, inovácii a udržateľnom rozvoji.
Rekonštitúcia a úpadok organizovanej práce.	Rekonštitúcia a úpadok organizovanej práce sa prejavujú ako súbežné procesy transformácie pracovnoprávných vzťahov a kolektívneho zastupovania zamestnancov v kontexte ekonomických a technologických zmien. Na jednej strane dochádza k oslabovaniu tradičných foriem odborovej organizovanosti a vyjednávacej sily pracujúcich, najmä v dôsledku útlu priemyselných odvetví a fragmentácie trhu

	práce. Na strane druhej sa organizovaná práca čiastočne transformuje a prispôsobuje novým podmienkam prostredníctvom redefinície svojich stratégií, inštitucionálnych foriem a oblastí pôsobenia. Tento proces tak nevykazuje iba lineárny úpadok, ale aj prebiehajúcu rekonštitúciu v reakcii na meniace sa štrukturálne podmienky.
Regulácia prostredníctvom polarizácie: stigmatizácia verzus „obraz“ pokroku.	Regulácia prostredníctvom polarizácie sa prejavuje ako proces, v ktorom sa sociálne a technologické zmeny rámcujú prostredníctvom kontrastu medzi stigmatizáciou určitých aktérov a konštruovaným „obrazom“ pokroku. Na jednej strane sú niektoré skupiny, odvetvia alebo praktiky diskurzívne označované ako zastarané, neefektívne alebo neželané, čím sa oslabuje ich legitimita a spoločenské postavenie. Na druhej strane sú iné aktéri a technologické smery prezentované ako nositelia modernity, inovácií a udržateľného rozvoja, čím získavajú vyššiu mieru podpory a symbolického uznania. Tento polarizačný rámec tak prispieva k regulácii spoločenského konsenzu o smerovaní transformácie a zároveň prehľbuje existujúce hierarchie a nerovnosti.

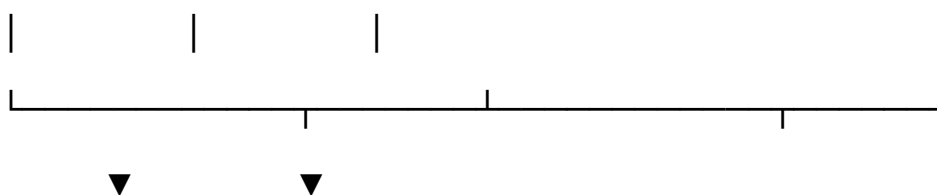
Metodologický rámec socio-technickej dekarbonizácie

DEKARBONIZÁCIA

EXKLUZIA CENTRALIZÁCIA DISKURZÍVNA POLARIZÁCIA

(nerovný prístup) (posilnenie centra) ("pokrok vs. zaostalosť")

DIFERENCIÁLNE ZAČLEŇOVANIE STATUSOVÁ DIFERENCIÁCIA

(vít'azi a porazení) (symbolická hierarchia)

ÚPADOK / REKONŠTITÚCIA ORGANIZOVANEJ PRÁCE

(oslabenie odborov, zmena moci práce)

REPRODUKCIA / PREHLBOVANIE NEROVNOSTÍ